

К. Завалко, А. Халілова

**ОСНОВИ
ДОІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ В
МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2022

УДК 378.02:78(075.8)
З-13

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 2 від 15.02.2022 р.)*

Рецензенти:

Є. М. Проворова — доктор пед. наук, професор факультету мистецтва ім. А. Авдієвського НПУ ім. М.П. Драгоманова;

В. М. Лабунець — доктор пед. наук, професор, декан педа-гогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка.

Завалко К. В., Халілова А. Е.

З-13 Основи доінструментальної підготовки в музичній освіті / К. В. Завалко, А. Е. Халілова. Навчально-метод. посібник. — Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. — 214 с.

ISBN 978-611-01-2812-4

У посібнику розглянуто актуальні питання початкового музичного навчання і виховання дітей, зокрема теоретичні та практичні аспекти їх доінструментальної підготовки.

Посібник адресовано студентам вищих навчальних закладів мистецького спрямування, педагогам-музикантам та усім, хто цікавиться питаннями музичної педагогіки.

УДК 378.02:78(075.8)

ISBN 978-611-01-2812-4

Охороняється законом про авторське право і суміжні права.
Копіювання видання в будь-якій формі повністю або частково
без дозволу суб'єктів авторського права заборонено.
Порушення авторського права переслідується в порядку,
передбачених законодавством.

© К. В. Завалко, А. Е. Халілова, 2022.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2022.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Сучасні проблеми початкової музичної освіти.....	7
Тема 2. Концепції та методики доінструментальної підготовки у світовій музичній освіті.....	22
Тема 3. Концепція доінструментальної підготовки в дитячих закладах України.....	45
Тема 4. Вікові психофізіологічні особливості музичного розвитку у дошкільників	60
Тема 5. Музикальні здібності та обдарованість дитини	73
Тема 6. Компоненти якості ранньої музичної освіти.....	85
Тема 7. Діагностика компонентів якості доінструментальної підготовки дітей	100
Тема 8. Діагностика готовності дітей до навчання гри на музичному інструменті	112
Тема 9. Організація процесу доінструментальної підготовки в дитячому закладі	123
Тема 10. Методики моделювання емоційного сприйняття музики дітьми	139
Тема 11. Релятивна (відносна) сольмізація як засіб чистого інтонування	152
Тема 12. Імпровізація як форма творчості дошкільника	160
Тема 13. Методичне забезпечення доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку	168
Тема 14. Вправи та ігри на заняттях з доінструментальної підготовки	181
Післямова.....	199
Література.....	202
Додатки	206

Вступ

Мистецтво має перевагу перед усіма іншими формами духовно-практичного осягнення світу, саме в тому, що воно охоплює людину як цілісність. Проте дуже важко цілісність людини охопити розумом: "Майже неможливо охопити людину з точки зору ірраціонального, так би мовити, мислення, чи поза наукового мислення. І тільки мистецтво одним штрихом, однією лінією, однією нотою, однією гармонією відтворює духовний світ особистості, а відповідно і людини як цілісності, воно заставляє людину відчувати світло; в своєму відчутті людина є безмежною, безграничною, вона бачить і проникає у безмежний світ, збагачується цим безмежним і стає всесильною особистістю"¹.

Традиційна музична педагогіка більше трьохсот років спирається на класичну освітню парадигму (в основі якої лежить науковий спосіб пізнання світу), що зумовлює функціонування системи музичної освіти за допомогою реалізації принципів раціоналізму та механіцизму. На цій основі закріпилися форми передачі та засвоєння музичних знань, що спираються на ілюстративний та репродуктивний методи навчання. В той же час, зміни у вітчизняній музичній освіті забезпечують зміщення акценту у змісті освіти зі "знаннєвої" на розвиваючу. Це призводить до впровадження в практику інноваційних моделей навчання, спрямованих на розвиток індивідуальності учня шляхом самореалізації його особистісного потенціалу.

Кожна країна, враховуючи власні соціальні умови, має свій досвід музичного виховання та унікальні методики його впровадження. Музичне навчання і виховання перебуває у безперервному русі. Педагоги і методисти різних країн постійно спілкуються, узагальнюють кращі здобутки, обмінюються досвідом. У сучасному світі ніхто не замикається на своєму власному досвіді, бо відомо, що навіть найкращі методи часом переходять у догми, які врешті старіють і відмирають.

¹ Андрущенко В.П. Мистецька освіта в системі формування педагога XXI ст. / В.П. Андрущенко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Сер. 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – Вип. 1 (6). – К.: НПУ, 2004. – С. 4.

Тому ефективно переймати концепції та методики педагогів інших країн. В той же час, дитяче музичне виховання повинно базуватися на національній генетичній основі та органічно поєднуючи все краще, що надходить від навколишнього середовища.

Гармонійність фізичного та розумового розвитку дітей, їх моральної чистоти та естетичного відношення до життя та мистецтва пов'язана з удосконаленням багатьох якостей та характеристик особистості. У дошкільному віці, коли отримані музичні враження лишаються у пам'яті на все життя, особливо велике значення має оптимальне співвідношення усіх впливів на дитину. Порушення поступовості процесу музичного виховання, відсутність балансу у видах музичної діяльності спричиняють шкоду музичному розвитку дитини. Врахування вікових можливостей дітей та індивідуальний підхід дозволяють визначити, які форми та види музичної діяльності найбільш ефективні для музичного розвитку у тому чи іншому віці, для тої чи іншої дитини.

Даний посібник присвячено особливостям доінструментальної підготовки, адже саме дана підготовка сприяє свідомому вибору музичного інструменту для навчання, забезпечує успішне оволодіння грою на музичному інструменті у подальшому та дозволяє отримати максимальну радість від спілкування з музичним мистецтвом з перших кроків у навчанні.

У посібнику розглядаються як теоретичні, так і практичні аспекти доінструментальної підготовки дітей з урахуванням вікових особливостей. Серед теоретичних питань розглянуто сучасні проблеми початкової музичної освіти, існуючі концепції та методики доінструментальної підготовки в світовій музичній практиці, подано авторську концепцію доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку в дитячих освітніх закладах України.

Оскільки успішність доінструментальної підготовки залежить від врахування психофізіології дитини, тому детально подано такі теми як вікові психофізіологічні особливості музичного розвитку у дошкільників, музичні здібності та обдарованість дитини, компоненти якості ранньої музичної освіти. У практичному блоці посібника пропонуються такі теми як діагностика компонентів якості

доінструментальної підготовки дітей, діагностика готовності дітей до навчання гри на музичному інструменті, організація процесу доінструментальної підготовки в дитячому освітньому закладі, методи моделювання емоційного сприйняття музики дітьми, імпровізація як форма творчості дошкільника, релятивна (відносна) сольмізація як засіб чистого інтонування, методичне забезпечення доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, вправи та ігри на заняттях з доінструментальної підготовки тощо.

Поданий у посібнику матеріал буде корисний для освоєння студентами вищих навчальних закладів освіти музично-професійного та педагогічного спрямування на заняттях з теоретичних та практичних дисциплін в курсі "Методика музичного навчання та виховання".

Автори сподіваються, що посібник з основ доінструментальної підготовки стане у нагоді вчителям музичного мистецтва, вчителям дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтв, музичним керівникам дитячих садочків та усім тим, хто бажає підвищувати ефективність власної музично-педагогічної діяльності.